

Geen connectie zonder collectie

De samenhang tussen collectie en connectie is een veelbesproken thema in Bibliotheekblad. Een bibliotheek zonder collectie is een soort buurthuis, de aanwezigheid van boeken is wat de bibliotheek onderscheidt van andere sociale voorzieningen. Toch lijken boeken voor veel bezoekers slechts een decor te zijn, ze komen niet voor de aanwezige collectie maar om te werken, spelen of mensen te ontmoeten.

TEKST: RIANNE VAN MELIK (RIANNE.VANMELIK@RU.NL), GEOGRAFIE, PLANOLOGIE & MILIEU (GPM) RADBOUD UNIVERSITEIT, NIJMEGEN. ZIE OOK TRANSFORMINGLIBRARIES.NET

Op een rustige dinsdagavond in mijn bibliotheek had ik alle boeken opgeruimd, displays aangevuld en reserveringen opgezocht. Genoeg tijd om me nog aan de zogenaamde 'plaklijst' te wijden. De doos pilde uit met stukgelezen favorieten, zoals *Dummy de Mummy*, *Minecraft* en *Gonnie & Gijsje*. Bij het ene boek zaten pagina's of soms zelfs hele katernen los, van het andere was een flapje afgescheurd. Het voelde goed om gewapend met schaar en plakband deze boeken voor de collectie te kunnen behouden.

Hoe anders was dat tijdens mijn vorige vrijwilligersdienst, toen ik aan de slag ging met de 'nullijst' van boeken die (bijna) nooit worden uitgeleend. Deze boeken hebben geen reparatie nodig omdat ze nauwelijks worden opengeslagen. Maar ze nemen wel plankruimte in, en daarom worden ze naar een andere vestiging gestuurd of in het ergste geval afgeschreven. Mijn taak is om ze uit de kast te halen, uit BICAT te verwijderen, de beveiliging eraf te halen en met grote letters te bestempelen: AFGESCHREVEN. Het maakt me triest, alsof het ongeliefde kind de klas wordt uitgestuurd, terwijl ik de populaire leerling een pleister geef.

Mira Fetiscu zal dit gevoel herkennen. In haar boek 'Geheugen, geschiedenis, beschaving: Een lofzang op de bibliotheek' (2022) houdt ze een pleidooi voor collectiebehoud. Volgens haar gaan we in Nederland respectloos om met onze collecties en gooien we boeken weg die elders worden gekoesterd. Uitleenfrequentie is geen belangrijk criterium, beargumenteert ze. Slechts weinigen lezen het werk van Foucault, maar daarom gooi je het nog niet in de prullenbak. Toch is het onvermijdelijk dat sommige boeken worden afgeschreven, simpelweg omdat er geen plek is voor de eindeloze stroom nieuwe exemplaren, samen met de toenemende vraag naar ruimte voor evenementen, studieplekken en *makerspaces*.

Als we voor ons onderzoek rondkijken in de Rotterdamse centrale bibliotheek valt op hoe weinig mensen rondsnuffelen tussen de boekenkasten. Er wordt veel gestudeerd, taalles

gevolgd, er worden spelletjes gespeeld en IDO-vragen gesteld. De boeken lijken alleen het decor te vormen, maar niet de belangrijkste reden om de bibliotheek te bezoeken – hoogstens als magazijn waar je reserveringen kunt ophalen. Is de collectie dan toch minder belangrijk aan het worden?

Ik onderzoek als sociaal geograaf belangrijke ontmoetingsplekken in de stad. Niet alleen de bibliotheek, maar ook de warenmarkt. Hoewel de bieb en de markt verschillen, is er ook een aantal overeenkomsten. Beide hebben het de afgelopen decennia zwaar gehad door teruglopende bezoekersaantallen en het gemis van (overheids)steun. Ze zijn openbaar toegankelijk voor mensen met verschillende sociale, culturele en economische achtergronden. En het zijn allebei plekken waar je primair voor een bepaald product komt, zoals boeken of fruit, maar *en passant* ook nog iets anders kunt vinden: sociaal contact.

Zonder brood, kaas of groenten is er geen markt; zonder de aanwezigheid van handelaren is er geen interactie met en tussen bezoekers. Het aanbod van producten is dé voorwaarde voor de markt om te kunnen functioneren als ontmoetingsplek. Hetzelfde geldt voor de bibliotheek: geen connectie zonder collectie. Anne van den Dool schreef april jongstleden in Bibliotheekblad over de symposiumreeks rondom collectioneren. Ondanks de 'krimpende fysieke collecties en dito budgetten' zijn er inspirerende voorbeelden van 'community-gedreven collectioneren', waarbij niet uitleencijfers, maar de wensen van leners centraal staan. Dat zien we ook in Rotterdam, waar 30% van de collectie wordt samengesteld met Rotterdammers. Collectie en connectie gaan zo hand in hand.

Rianne van Melik en Jamea Kofi van de Radboud Universiteit doen onderzoek naar openbare bibliotheken als sociale infrastructuur. In deze column bespreken ze om beurten hun belangrijkste bevindingen.